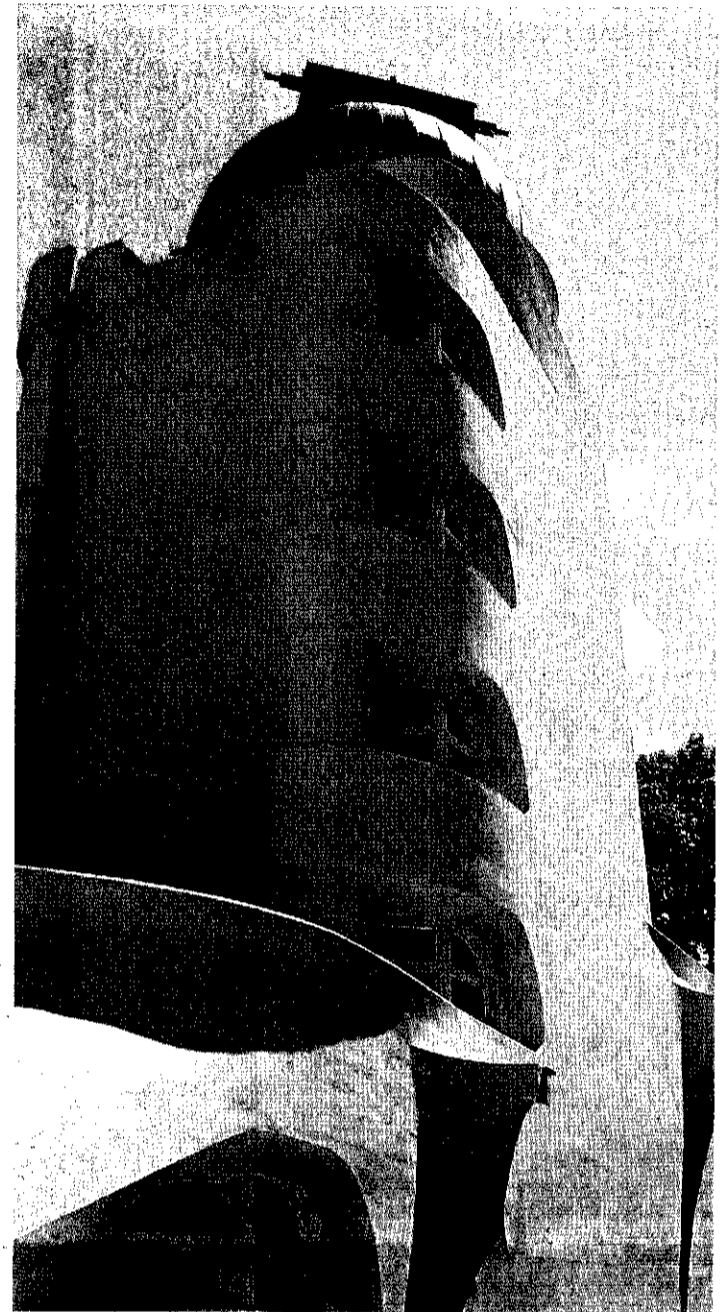
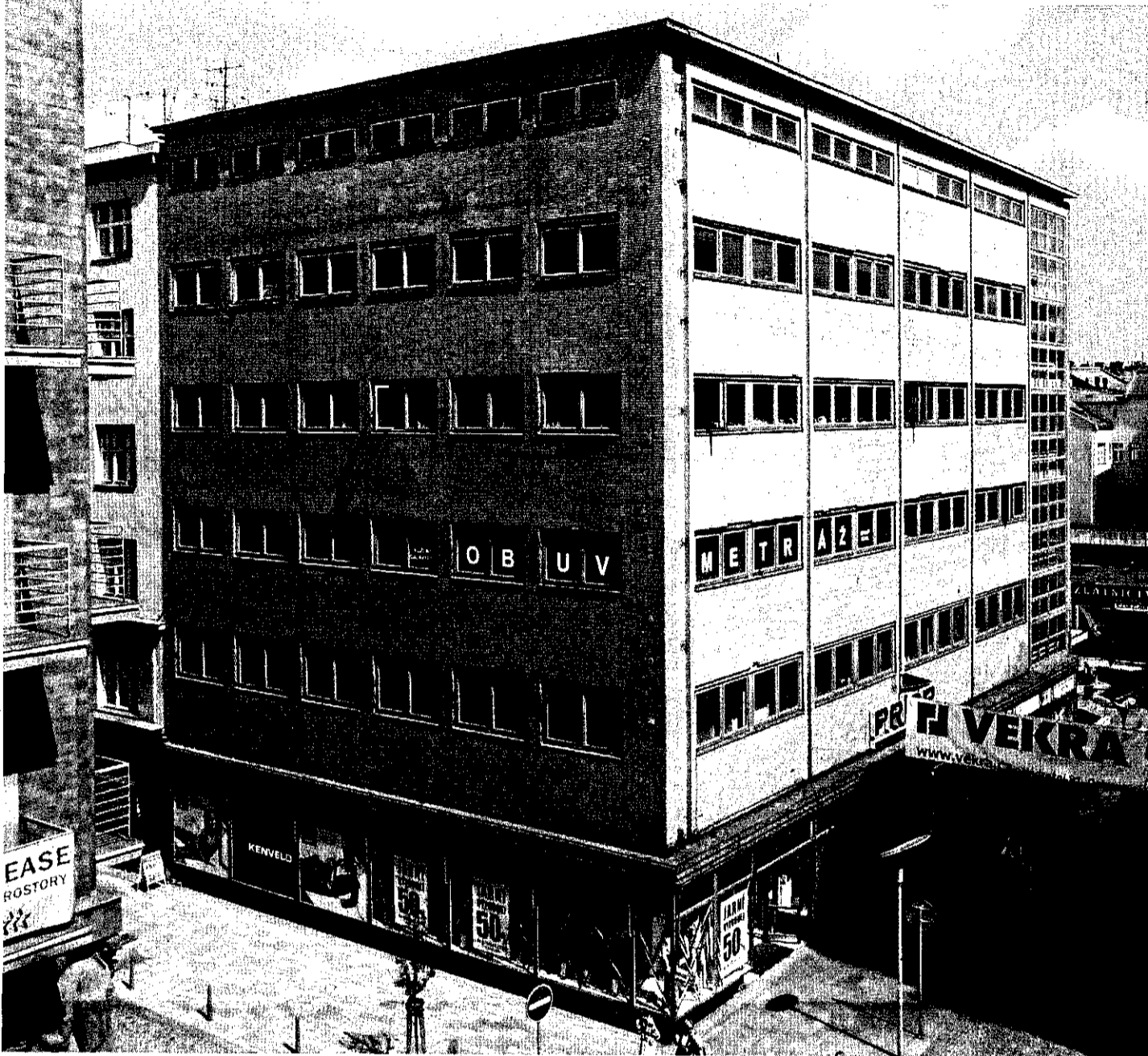

Berlín, Petrohrad, Tel Aviv, Ostrava

Ve slezské metropoli stojí - a chátrá - **obchodní dům Bachner**, jež tu ve 30. letech postavil světový architekt Erich Mendelsohn

Mendelsohnovy stopy - obchodní dům Bachner v Ostravě (1932-1933) a Einsteinova věž v Postupimí u Berlína (1920-1923)

FOTO ANTONÍN DVOŘÁK A ZDENĚK LUKEŠ

Jedním z nemnoha světových architektů, kteří zanechali své dílo v meziválečné éře na našem území, byl **Erich Mendelsohn**. Jeho pozoruhodnému dílu a životu v několika zemích je věnována kniha lty Heinzeové-Greenbergové, jež vyšla v Ostravě péčí Česko-německého fondu budoucnosti.

Jedná se o mimořádné dílo ve funkcionalistickém stylu s průčelím obloženým kamennými deskami a proskleným parterem. Autor, známý dynamickými formami svých staveb, dům ozvláštnil velkým terčem s neonovým písmenem „B“, umístěným v horní partii nároží. Ten, stejně jako logo obchodního domu na průčelí, už dávno zmizel. Dnes je stavba v neutěšeném stavu podobně jako další cenný ostravský obchodní palác Textilia od architektky Marie Frommerové.

Světoběžník z Pruska

Knihla německé badatelky Heinzeové-Greenbergové nás ovšem podrobně seznamuje s řadou dalších Mendelsohnových děl i jeho pohnutými životními osudy. Mendelsohn se narodil v roce 1887 ve východopruském městě Allensteinu, dnes polském Olsztynu (Olštiny) v rodině obchodníka. Studoval národohospodářství a také architekturu v Berlíně a Mnichově, kde byl žákem Theodora Fischera (ten byl mj. autorem Cukerního paláce na Senovážném náměstí v Praze). Mendelsohn navázal kontakty se známou uměleckou skupinou Der Blaue Reiter (Modrý jezdec - podle obrazu jiného člena skupiny Franze Marca), navrhoval expresionistické divadelní výpravy a kreslil. Za války pobýval na ruské frontě.

Po návratu si otevřel úspěšný ateliér v Berlíně, cestoval do USA, kde se seznámil s Frankem Lloydem Wrightem, ale také do Sovětského svazu nebo Holandska, kde zase navázal kontakt s avantgardní skupinou de Stijl. Pobýval rovněž v Palestině. Po nástupu Hitlera k moci odešel do Anglie, kde později získal britské občanství, a založil ateliér se Sergem Chermayeffem. Souběžně pracoval několik let také v Jeruzalémě, odkud se nakonec po různých peripetiích dostal do USA, kde pak působil na různých prestižních univerzitách až do své smrti v roce 1953.

Mendelsohnovy stavby najdeme v řadě zemí. V Německu je ikonou dynamického expresionismu nevelká, ale nádherná Einsteinova věž s observatoří ve vědeckém kampusu v Postupimí. Známé jsou i jeho obchodní domy pro firmu Schocken v Chemnitz nebo Stuttgartu. Jeho berlínská dostavba budovy nakladatelství Mosse inspirovala pražskou architektonickou dvojici Tomáš Pražák - Pavel Moravec k podobné adaptaci bankovního domu na nároží náměstí I. P. Pavlova a Legerovy ulice. Mendelsohnův obchodní palác Petersdorff ve východopruské Vratislavi (polsky Wrocław, německy Breslau) byl zase inspirací pro pražského Němce Adolfa Foehra, autora Brandejsova domu na

rohu Provoznické a Havířské ulice (dnes obchodní módní značky Burberry). Podobně velkorysou stavbou je obchodní dům Dobloug v norském Oslu. Charakteristickým rysem těchto Mendelsohnových budov byly kromě monumentálního měřítka oblité tvary nároží, rizalitů nebo arkýřů, kontrastující s jinak pravouhloú architekturou, a okenní pásy.

Bílé město v Tel Avivu

Další stavby pak najdeme v Petrohradě, Anglii a Izraeli, kde mimo jiné navrhl slavnou vilu pro vědce a pozdějšího prvního izraelského prezidenta Chajma Weizmanna. V Tel Avivu zase pracoval na projektu nové funkcionalistické zástavby, dnes známého Bílého města, památky UNESCO (o němž jsem v LN psal 19. 5. 2012). Konečně nelze zapomenout ani na závěrečnou etapu jeho života v USA, kde navrhl několik synagog, vil a výzkumných ústavů zejména v Kalifornii, např. laboratoře Stanfordovy univerzity v Palu Alto.

Z výtvarného hlediska jsou jedinečné Mendelsohnovy jakoby letmo naskicované kresby jeho budov, které odkazují k německému expresionismu, respektive k jeho druhé, méně dekorativní etapě. Vedle Plečnikových prací, Miesovy vily Tugendhat v Brně, Schoderových a Lau-

terbachových rodinných domů v Liberci a Jablonci nebo domě Bruna Paula na pražské Ořešence je Mendelsohnův obchodní dům v Ostravě jedním z mála příkladů děl slavných evropských architektů na našem území v meziválečné éře. Kéž by se mu dostalo podobné péče jako těm výše zmíněným!

Erich Mendelsohn ... ze života / Biografie

lta Heinzeová-Greenbergová - Koncepce a editoři Tadeáš Goryczka a Jaroslav Němec. Vydal SPOK - spolek pro ostravskou kulturu, o. s. Ostrava 2012, 240 stran.

ZDENĚK LUKEŠ

historik architektury

Publikace čtvercového formátu s českým a německým textem a bohatou obrazovou přílohou nevyšla ve slezské metropoli náhodou: právě tam totiž od roku 1933 stojí jediná Mendelsohnova stavba na území bývalého Československa. Jde o obchodní dům Bachner v centru města, na nároží ulic Zámecké a Puchmajerovy, později známý pod názvy Horník nebo Prior.

ERICH MENDELSON

